

nr	werkveld	cluster	doel	niveau			
32103	Algemene vaardigheden en attitudes		Verschillen onderscheiden in geluid, geur, kleur, smaak en voelen.	herhalen			
32104	Algemene vaardigheden en attitudes		Gericht waarnemen met alle zintuigen en die waarnemingen op een systematische wijze noteren.	herhalen			
32105	Algemene vaardigheden en attitudes		Onder begeleiding, minstens één natuurlijk verschijnsel dat ze waarnemen via een eenvoudig onderzoek toetsen aan een hypothese.	herhalen			
32106	Algemene vaardigheden en attitudes		Een houding van zorg en respect voor de natuur.	herhalen			
32107	Algemene vaardigheden en attitudes		Aantonen dat ze respect en zorg hebben voor de natuur vanuit het besef dat de mens voor zijn levensbehoeften afhankelijk is van het natuurlijk leefmilieu.	bereiken			
32203	Levende natuur	Planten	De belangrijkste delen van planten (ook bloem, meeldraad, stamper, vrucht) aanduiden, benoemen en in eigen woorden de functie ervan uitleggen.	bereiken			
32204	Levende natuur	Planten	Veel voorkomende planten en zwammen in een paar gekende biotopen uit de omgeving herkennen en benoemen (bijv. beuken, eiken, berken, varens en vliegenzwam in het bos, struik, heide en brem op de heide, helmgras in de duinen ...).	bereiken			
32206	Levende natuur	Planten	Planten met elkaar vergelijken op basis van minstens 1 gegeven criterium (bijv. vorm, kleur, vindplaats, vruchten, bloemen, eetbaar/niet eetbaar, nuttig/niet nuttig voor de mens ...).	herhalen			
32207	Levende natuur	Planten	Een eigen ordening aanbrengen en deze ordening verantwoorden.	herhalen			
32208	Levende natuur	Planten	Eenvoudige determinatietabellen van planten en zwammen hanteren en interpreteren.	bereiken			
32211	Levende natuur	Planten	Aangeven dat voor de bevruchting van zaadplanten bestuiving nodig is en dat dit meestal door de wind of door insecten gebeurt.	bereiken			

nr	werkveld	cluster	doel	niveau			
32212	Levende natuur	Planten	Aangeven dat zaadplanten zich voortplanten door middel van zaden.	bereiken			
32213	Levende natuur	Planten	De levenscyclus van één zaadplant beschrijven (bijv. bestuiving, groei van de vrucht, vrucht, verspreiding zaad, ontkiemen, groei ...).	bereiken			
32214	Levende natuur	Planten	Bij planten eenvoudige verzorgingshandelingen uitvoeren en verwoorden.	herhalen			
32215	Levende natuur	Planten	Aangeven dat planten beter groeien als ze gewied, bemest ... worden.	herhalen			
32216	Levende natuur	Planten	Proefondervindelijk vaststellen dat een plant water, lucht, licht, een geschikte temperatuur en voedingsstoffen nodig heeft om te kiemen en te groeien.	bereiken			
32217	Levende natuur	Planten	Bij de verzorging van planten nagaan of de voorwaarden inzake voedingsstoffen, water, lucht, licht, beschutting, temperatuur ... vervuld zijn.	bereiken			
32218	Levende natuur	Planten	Enkele voorbeelden geven van producten en grondstoffen die afkomstig zijn van planten (ons voedsel, hout, rubber, kurk ...).	herhalen			
32219	Levende natuur	Planten	Aangeven dat planten en zwammen soms nuttig, soms gevaarlijk zijn voor de mens (giftige planten, giftige paddenstoelen ...).	herhalen			
32220	Levende natuur	Planten	Illustrezen dat de mens de aanwezigheid van planten in zijn omgeving beïnvloedt (bijv. akkerbouw, tuinen, parken, bermen, poelen, vijvers, beken ...).	bereiken			
32303	Levende natuur	Dieren	Van veel voorkomende dieren uit de omgeving aangeven in welk biotoop ze thuishoren (bijvoorbeeld de dieren in en om de poel, op de heide, in het bos, in de berm ...).	bereiken			
32305	Levende natuur	Dieren	De verschillende stadia van de ontwikkeling van dieren vanaf de bevruchting tot volwassen dier verwoorden (bijv. ei-kuiken-kip, van ei tot vlinder ...).	herhalen			

nr	werkveld	cluster	doel	niveau			
32309	Levende natuur	Dieren	Dieren uit de hele wereld met elkaar vergelijken en classificeren: ongewervelde dieren (insecten) / gewervelde dieren (vissen, amfibieën, reptielen, vogels, zoogdieren).	bereiken			
32310	Levende natuur	Dieren	Eenvoudige determinatietabellen van dieren hanteren en interpreteren.	bereiken			
32312	Levende natuur	Dieren	Met voorbeelden illustreren hoe dieren soms nuttig, soms schadelijk kunnen zijn voor de mens (boerderijdieren, insecten, ongedierte ...).	herhalen			
32313	Levende natuur	Dieren	Met voorbeelden illustreren dat de mens de aanwezigheid van dieren beïnvloedt (bijv. huisdieren, dierentuinen, dierenkwekerijen ...).	bereiken			
32314	Levende natuur	Dieren	Eenvoudige verzorgingshandelingen bij dieren uitvoeren en verwoorden.	herhalen			
32315	Levende natuur	Dieren	Bij de verzorging van dieren verwoorden welke voorwaarden inzake voedsel, water, lucht, bewegings- en slaapruijnte, beschutting, hygiëne ... moeten vervuld zijn.	bereiken			
32402	Levende natuur	Ecosystemen	Met voorbeelden illustreren dat planten aangepast zijn aan hun biotoop (veel of weinig licht, soort bodem ...) en aan het klimaat (temperatuur, neerslag ...).	bereiken			
32403	Levende natuur	Ecosystemen	Bij dieren kenmerken opsommen waardoor hun aangepastheid blijkt aan o.m. de voeding (bijv. gebit, scherppte van de tanden, grootte van het dier, snelheid ...), het klimaat, de seizoenen (bijv. vacht, winterslaap, voedsel stockeren, vogeltrek ...) en hun vijanden (bijv. snelheid, schutkleur, zintuigen ...).	bereiken			
32404	Levende natuur	Ecosystemen	Aangeven dat voeding als energiebron nodig is voor de ontwikkeling, de instandhouding en het functioneren van organismen.	herhalen			
32405	Levende natuur	Ecosystemen	De wet van eten en gegeten worden illustreren aan de hand van een voedselketen.	bereiken			

nr	werkveld	cluster	doel	niveau			
32406	Levende natuur	Ecosystemen	De wet van eten en gegeten worden illustreren aan de hand van twee met elkaar verbonden voedselketens.	bereiken			
32407	Levende natuur	Ecosystemen	Enkele bedreigde diersoorten benoemen en de oorzaak van de bedreiging in eenvoudige bewoordingen aangeven.	herhalen			
32408	Levende natuur	Ecosystemen	Aangeven dat natuurdomeinen noodzakelijk zijn om een aantal planten en dieren op langere termijn te laten overleven.	herhalen			
32504	Levende natuur	Het menselijk lichaam	Een aantal kenmerken eigen aan de ontwikkelingsfases benoemen (bijv. het wisselen van de tanden, veranderingen tijdens de puberteit, grijs worden, groeien ...).	bereiken			
32505	Levende natuur	Het menselijk lichaam	Lichamelijke veranderingen bij jongens en meisjes in de puberteit herkennen en beschrijven (bijv.: menstruatie, puistjes ...).	bereiken			
32506	Levende natuur	Het menselijk lichaam	Lichamelijke veranderingen die ze bij zichzelf en leeftijdsgenoten waarnemen, verwoorden als normale aspecten in hun ontwikkeling.	bereiken			
32507	Levende natuur	Het menselijk lichaam	Beschrijven hoe de voortplanting bij de mens verloopt: bevruchting, zwangerschap, geboorte.	bereiken			
32508	Levende natuur	Het menselijk lichaam	Een aantal middelen van anticonceptie opsommen: pil, condoom, sterilisatie ...	bereiken			
32512	Levende natuur	Het menselijk lichaam	Een aantal organen die betrokken zijn bij de ademhaling, spijsvertering en bloedsomloop lokaliseren en benoemen.(bijv. longen, hart, slokdarm, maag, darmen, slagaders, aders ...).	bereiken			
32513	Levende natuur	Het menselijk lichaam	Met eigen woorden de werking en de functie van de zintuigen beschrijven.	bereiken			
32514	Levende natuur	Het menselijk lichaam	Enkele delen van skelet en spierstelsel bij de mens aanduiden en benoemen (bijv. schedel, ruggengraat, ribben, borstbeen, bekken, gewrichten, knieschijf, scheenbeen, biceps en triceps, kuit ...).	bereiken			

nr	werkveld	cluster	doel	niveau			
32515	Levende natuur	Het menselijk lichaam	Een aantal functies van het skelet en de spieren in eigen termen verwoorden (bijv. skelet beschermt de organen, het skelet zorgt voor stevigheid van het lichaam, spieren maken beweging mogelijk ...).	bereiken			
32516	Levende natuur	Het menselijk lichaam	De functie van de belangrijkste organen binnen het ademhalings-, het spijsverterings- en het hart- en bloedvatenstelsel in eigen termen verwoorden.	bereiken			
32604	Niet-levende natuur	Weer	Dagelijks eenvoudige weers-elementen benoemen en noteren in diagramvorm of tabel en deze interpreteren.	bereiken			
32606	Niet-levende natuur	Weer	Een eenvoudige weersvoorspelling (bijv. radio, tv, krant, internet ...) interpreteren in functie van het plannen van een uitstap, kledijkeuze ...	bereiken			
32608	Niet-levende natuur	Weer	Met behulp van meetinstrumenten de windrichting bepalen (ook tussenwindstreken).	herhalen			
32609	Niet-levende natuur	Weer	De regenneerslag vaststellen met behulp van een (zelf gemaakte) pluviometer.	bereiken			
32614	Niet-levende natuur	Klimaat	Kenmerken opsommen van het eigen klimaat (gematigd zeeklimaat) en enkele andere klimaattypes (bijv. zeeklimaat, woestijnklimaat, tropisch klimaat, polair klimaat ...) en hun invloed op mens en natuur verwoorden.	bereiken			
32618	Niet-levende natuur	Hemellichamen	Uitleggen en demonstreren aan de hand van concreet materiaal dat de aarde in 365 dagen rond de zon draait en hierdoor de duur van een jaar bepaald wordt en de seizoenen bij ons ontstaan.	bereiken			
32619	Niet-levende natuur	Hemellichamen	Tonen hoe de aarde, de zon en de maan ten opzichte van elkaar bewegen.	bereiken			
32622	Niet-levende natuur	Natuurlijke verschijnselen	Enkele natuurlijke verschijnselen m.b.t. vloeistoffen beschrijven: druk, opwaartse kracht, verbonden vaten, drijven en zinken, oplosbaarheid.	bereiken			

nr	werkveld	cluster	doel	niveau			
32623	Niet-levende natuur	Natuurlijke verschijnselen	Enkele natuurlijke verschijnselen m.b.t. magnetisme en licht beschrijven: kompasnaald, licht en schaduw ...	bereiken			
32624	Niet-levende natuur	Natuurlijke verschijnselen	Van minstens één natuurlijk verschijnsel dat ze zelf waarnemen in eigen bewoording een hypothese formuleren en deze via een eenvoudig proefje toetsen en hierover verslag uitbrengen aan de groep.	bereiken			
32625	Niet-levende natuur	Natuurlijke verschijnselen	De kringloop van het water beschrijven.	bereiken			
32627	Niet-levende natuur	Materialen	Aan de hand van een al dan niet zelf gevonden eigenschappen (bijv. sterkte, hardheid, brandbaarheid, weerbestendigheid, veerkracht, gewicht, absorptievermogen, drijfvermogen, stroomgeleiding, warmtegeleiding, oplosbaarheid, mengbaarheid) veel voorkomende grondstoffen en materialen ordenen.	herhalen			
32703	Gezondheidseducatie	Voeding	Verwoorden dat voedingsgewoontes gezond of ongezond kunnen zijn (bijv. niet eenzijdig, met mate, regelmaat ...).	herhalen			
32704	Gezondheidseducatie	Voeding	Aangeven dat een evenwichtige voeding nodig is om te groeien, te bewegen en goed te functioneren.	herhalen			
32705	Gezondheidseducatie	Voeding	Voedingsmiddelen en voedingsstoffen ordenen in een schematische voorstelling (bijv. voedingspiramide, klavertje vier ...).	herhalen			
32706	Gezondheidseducatie	Voeding	Een aantal elementen in verband met voeding aangeven die de kans op ziekten verhogen (bijv. vervaldatum, versheid en bewaring van voedsel, hygiëne ...).	bereiken			
32707	Gezondheidseducatie	Voeding	Ongezonde voedingsgewoontes bij zichzelf herkennen, bespreken en eventueel veranderen (bijv. een evenwichtig menu samenstellen).	bereiken			
32708	Gezondheidseducatie	Voeding	Een aantal factoren noemen die een invloed hebben op hun eetgedrag en voedingsgewoonten (eetgedrag thuis, invloed van reclame, aanbod ...).	bereiken			

nr	werkveld	cluster	doel	niveau			
32709	Gezondheidseducatie	Voeding	Het belang van een goede lichaamshouding, voldoende rust en voldoende beweging verwoorden.	bereiken			
32710	Gezondheidseducatie	Voeding	Met enkele voorbeelden het belang aantonen van een evenwichtige relatie tussen rust en beweging.	bereiken			
32711	Gezondheidseducatie	Lichaamshygiëne	Goede gewoonten tonen in hun dagelijkse hygiëne en eenvoudige handelingen uitvoeren die daarvoor nodig zijn (bijv. wassen, toiletgebruik, haarverzorging, handhygiëne, tandhygiëne, hygiëne eigen aan de puberteit ...).	herhalen			
32712	Gezondheidseducatie	Veiligheid	Signaleren wanneer er gevaar dreigt of iemand in gevaar is. (bijv. als iemand bloedt, bewusteloos is, met lucifers wordt gespeeld ...).	herhalen			
32713	Gezondheidseducatie	Veiligheid	In een noodsituatie adequaat reageren door hulp van volwassenen in te roepen.	herhalen			
32714	Gezondheidseducatie	Veiligheid	Gangbare pictogrammen in verband met gezondheid en veiligheid herkennen (bijv. nooduitgang, chemische producten, medicijnkastje ...).	herhalen			
32715	Gezondheidseducatie	Veiligheid	Evacuatieregels toepassen bij brandalarm op school.	herhalen			
32716	Gezondheidseducatie	Veiligheid	Illustreeren met een eigen voorbeeld dat het nemen van voorzorgen de kans op ongevallen vermindert.	herhalen			
32717	Gezondheidseducatie	Veiligheid	Elementaire hulp toedienen bij brandwonden: "eerst water de rest komt later".	bereiken			
32719	Gezondheidseducatie	Omgaan met ziektes, handicaps en verslaving	Verwoorden dat ze door inname van en/of contact met sommige producten en planten ziek kunnen worden.	herhalen			
32721	Gezondheidseducatie	Omgaan met ziektes, handicaps en verslaving	Situaties en gedragingen herkennen die schadelijk of bevorderlijk kunnen zijn voor hun gezondheid. (bijv. overdadig lawaai, (on)aangepaste kledij, medicatiegebruik ...).	bereiken			

nr	werkveld	cluster	doel	niveau			
32722	Gezondheidseducatie	Omgaan met ziektes, handicaps en verslaving	Aangeven dat bepaalde ziekteverschijnselen en handicaps niet altijd kunnen worden vermeden.	herhalen			
32723	Gezondheidseducatie	Omgaan met ziektes, handicaps en verslaving	Voorbeelden geven van voorzorgsmaatregelen (bijv. inentingen, medicatie, voeten ontsmetten na het zwemmen ...) om besmettelijke ziektes, parasieten en ongevallen te voorkomen (bijv. luizen, teken, hiv ...).	bereiken			
32724	Gezondheidseducatie	Omgaan met ziektes, handicaps en verslaving	Enkele verbanden noemen tussen psychisch en lichamelijk welbevinden (bijv. angst, buikpijn, stress, hoofdpijn ...).	bereiken			
32725	Gezondheidseducatie	Omgaan met ziektes, handicaps en verslaving	Enkele voorbeelden opsommen waaruit blijkt dat bepaalde gewoontes (bijv. roken, alcoholgebruik, overdreven tv kijken, computerspelletjes, gsm ...) schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid.	bereiken			
32726	Gezondheidseducatie	Omgaan met ziektes, handicaps en verslaving	Door het geven van enkele voorbeelden zeggen wat verslaving is en welke gevolgen hieraan kunnen verbonden zijn.	bereiken			
32727	Gezondheidseducatie	Omgaan met ziektes, handicaps en verslaving	Met een aantal voorbeelden illustreren dat gezonde leefgewoontes een combinatie zijn van o.m. gezonde voeding, voldoende beweging en rust, hygiëne en preventie.	bereiken			
32802	Milieueducatie		Afval deponeren in de daarvoor bestemde opslagmogelijkheden in de klas en de school (bijv. papier, karton, glas, gft, pmd, batterijen, inktpatronen ...).	herhalen			
32803	Milieueducatie		Aan de hand van voorbeelden illustreren hoe afval wordt verzameld, gesorteerd, en gerecycleerd.	herhalen			
32805	Milieueducatie		Acties bedenken die zij zelf kunnen uitvoeren om milieubewuster om te gaan met afval, water, energie.	bereiken			
32806	Milieueducatie		Eenvoudige voorbeelden geven van situaties uit hun eigen leefwereld of de actualiteit die lucht-, water- of bodemvervuilend of – aantastend zijn.	bereiken			

nr	werkveld	cluster	doel	niveau			
32807	Milieueducatie		Voorbeelden geven van hergebruik van afvalmaterialen (bijv. papier, glas, ijzer, lompen, inktpatronen, composteren ...).	bereiken			
32808	Milieueducatie		Enkele voor- en nadelen opsommen van de in ons land gebruikte energiebronnen.	bereiken			
32809	Milieueducatie		Enkele voorbeelden geven van de gevolgen voor mens en natuur van de klimaatverandering door de opwarming van de aarde.	bereiken			
32810	Milieueducatie		Enkele voorbeelden geven van initiatieven uit de omgeving die het natuurbehoud ondersteunen (bijv. natuurverenigingen, natuurreservaat, initiatieven naar beschermde diersoorten ...).	bereiken			
32811	Milieueducatie		Aangeven dat bossen en wouden een essentiële rol spelen in het totale milieustelsel (bijv. belang van het regenwoud).	bereiken			
32812	Milieueducatie		Aangeven dat de voorraad grondstoffen niet onbeperkt is en dat men er dus zuinig mee moet omgaan.	bereiken			
32813	Milieueducatie		Met concrete voorbeelden uit hun omgeving illustreren dat aan milieuproblemen vaak tegengestelde belangen ten grondslag liggen (bijv. sluiting milieuvervuilende fabriek en tewerkstelling, mestoverschotten en vervuiling water ...)	bereiken			
32814	Milieueducatie		Met concrete voorbeelden uit hun omgeving illustreren hoe mensen op positieve, maar ook om negatieve wijze omgaan met het milieu.	bereiken			